

v
sc
d

Dans
prijzen

Juryrapport VSCD Dansprijzen 2020 & 2021

Voorwoord

Het afgelopen jaar kan met recht een van de meest turbulente theaterseizoenen in de geschiedenis worden genoemd. Door de Corona-maatregelen werd de dynamiek van de jaarlijkse toekenningen van de prijzen doorbroken. Dansvoorstellingen die in première gingen, werden afgelast, konden soms voor een heel klein publiek plaatsvinden of kregen een virtuele uitvoering. Die onvoorziene ontwikkeling deed de VSCD Dansjury ertoe besluiten om tijdens het Gala van de Nederlandse Dansdagen 2020 een aantal producties en prestaties te nomineren, maar voor het eerst in de geschiedenis geen prijzen uit te reiken. Terwijl het Corona-virus een jaar geleden steeds verder om zich heen greep met als gevolg een nieuwe, lange lockdown voor de theaters, werd de jury opnieuw geconfronteerd met voorstellingen die niet voor een live publiek konden worden gedanst.

Het verheugt de jury daarom dat de VSCD Dansprijzen na twee gebroken seizoenen toch kunnen worden uitgereikt. De jury heeft over het afgelopen dansseizoen twee nominaties per categorie gekozen. Met de nominaties over het voorgaande dansseizoen zijn dit vijf nominaties voor de Zwaan voor de 'meest indrukwekkende dansprestatie' en vijf nominaties voor de Zwaan voor de 'meest indrukwekkende dansproductie'. De prijswinnaars van de Zwanen zijn tijdens de Nederlandse Dansdagen 2021 bekendgemaakt. Ook is er dit jaar een Gouden Zwaan toegekend.

De beoordeling

Door theatersluitingen en beperkingen is het aantal geproduceerde voorstellingen iets lager dan in voorgaande jaren. Toch heeft dat voor de nominaties minder invloed gehad dan verwacht. Het afgelopen seizoen heeft de dansjury naar tachtig volwaardige producties kunnen kijken, naast talloze dansexperimenten en -producties in het digitale domein. Belangrijke meerwaarde van deze digitale producties is dat ze een ander, soms groter en internationaler publiek konden bereiken dan de reguliere voorstellingen in de zaal. Dit heeft voor Nederlandse gezelschappen nieuwe ervaringen en kansen opgeleverd die ook na de pandemie van meerwaarde zullen zijn.

De situatie was onmiskenbaar van invloed op het beoordelingsproces van de jury, op zoek naar nieuwe beoordelingskaders werd er vaker en diepgaander gediscussieerd. Door de jaren heen spelen de indrukken in de zaal en de reacties van het publiek een belangrijke rol bij de perceptie van een voorstelling. Die ervaringen vielen nu weg, het overgrote deel van de voorstellingen werd immers thuis op een scherm bekeken.

De kwaliteit van de registraties was belangrijk, aanvankelijk bleek dat de grote landelijke dansgezelschappen daar veel meer mogelijkheden voor hadden. Het heeft de dansjury verrast hoe de ontwikkeling en kwaliteit van dans voor het scherm over de volle breedte met forse schreden vooruitging. Ook zonder grote budgetten bleken er onafhankelijke makers in staat te zijn om te excelleren op het snijvlak van dans en film of livestream. Zo iets komt natuurlijk niet zomaar uit de lucht vallen. Juist de choreografen die vanuit inhoudelijke motieven al langer met verschillende media werken, konden laten zien hoe hun door de jaren opgebouwde kennis en ervaring momentum kreeg en vruchten afwierp. De genomineerde voorstelling *De Panter* van Dunja Jovic is daar een goed voorbeeld van.

Hier en nu

Een theaterbezoek is een unieke ervaring. Die beleving ligt er in belangrijke mate in besloten dat de voorstelling op een podium maar één keer in precies die uitvoering plaatsvindt: op dat moment en op die plaats. Er is dansrepertoire waarvan tot in de details vastligt met welke passen en welke expressie het moet worden uitgevoerd. En er zijn performances waarin het verloop van de avond en/of de directe relatie met de toeschouwer worden ingezet waardoor iedere uitvoering tot een ander uitkomst leidt. Toch liggen deze schijnbare uitersten dicht bij elkaar dan je misschien zou verwachten. Want de kunst van dansers, choreografen en het team eromheen, bestaat eruit om het werk dat zij tonen iedere avond of elk matinee opnieuw een ziel te geven en tot leven te laten komen. Ook daarom wordt de dans vaak de kunst van het 'worden' genoemd. Vooruitgang is inherent aan deze kunstvorm. De gedeelde ervaring van het publiek - in een klein vlakke vloer theater, een grote schouwburgzaal of op een ongewone locatie - maakt elke voorstelling uniek.

Door de sluiting van de theaters vielen deze fundamenten van de dans als podiumkunst weg. Toch hebben dansers en makers getoond hoe bedreven zij in hun kunstvorm zijn. Want vrijwel vanaf het begin van de lockdown ruim anderhalf jaar geleden, werden er mogelijkheden beproefd om hun dans toch met toeschouwers te delen. Van die energie en doortastendheid in de zoektocht naar nieuwe vormen is de dansjury diep onder de indruk. Tegelijkertijd is de jury zich er ook van bewust dat ondanks de getoonde veerkracht en creativiteit de pandemie met name de onderkant van het dansveld zwaar heeft getroffen. Onafhankelijke dansers en makers zaten zonder productiemiddelen en inkomen thuis, sommigen zijn noodgedwongen uitgestroomd.

Hybride werkvormen

Zonder de vaste kaders van de podiumkunst werden er in korte tijd allerlei initiatieven ontwikkeld. En wat zich vaak vooral achter de schermen afspeelt, werd toegankelijk gemaakt voor het publiek thuis. Zo kreeg Nationale Opera & Ballet een virtuele achterdeur die naar een studio leidde waar balletlessen werden gegeven die voorheen alleen door professionele dansers konden worden gevolgd. De jury heeft met bewondering gekeken naar de hybride werkvormen die in het dansveld zijn ontstaan.

Choreografieën werden vanaf verschillende continenten via Zoom gemaakt. Dat vraagt veel vakmanschap van dansers en choreografen. En het biedt allerlei mogelijkheden die ze noodgedwongen hebben moeten ontdekken. Daarbij is een stroomversnelling op gang gekomen van initiatieven en projecten die misschien al langer achter de schermen gaande zijn, maar die nu ook worden ontsloten voor het grote publiek. Tijdens de Nederlandse Dansdagen zijn verschillende online producties (opnieuw) te zien. De jury hoopt van harte dat deze ingeslagen weg wordt vervolgd. Het biedt mogelijkheden voor veel nieuwe dansliefhebbers en nieuwe dansvormen, nationaal en internationaal.

VSCD Dansjury 2020-2021

Rob van Steen (voorzitter), directeur Theaters Tilburg

Leo Spreksel, voormalig artistiek directeur Korzo, dramaturg/adviseur

Violien Vocks, programmeur Parkstad Limburg Theaters

Brigitte De Goeij, De Goeij Cultuur en Zaken

Swantje Schäuble, docent theorie Lucia Marthas Institute for Performing Arts en De Nationale Balletacademie

Marcelle Schots, hoofdredacteur en criticus Movement Exposed Critical Space en eigenaar Movement Exposed Gallery Space

Iselle Claassens, programmeur bij Parktheater Eindhoven en artistiek coördinator The Ruggedes

Geesje Prins, hoofd programmering Amare

De uitreiking

Vrijdag 1 oktober 2021 tijdens het Nederlandse Dansdagen Gala in Theater aan het Vrijthof in Maastricht.

VSCD Dansprijzen (de Zwanen):

Zwaan voor de meest indrukwekkende dansproductie.

Zwaan voor de meest indrukwekkende dansprestatie.

Gouden Zwaan voor de danser(es) of choreograaf werkzaam in Nederland die met zijn of haar carrière een grote bijdrage heeft geleverd aan de Nederlandse dans. De Gouden Zwaan kent geen nominaties en wordt niet jaarlijks uitgereikt.

Sponsor

De uitreiking van de VSCD-prijzen wordt mogelijk gemaakt door de [Podium Cadeaukaart](#), die wordt uitgegeven door de Stichting Promotie Theater en Concertbezoek.

De SPTC is onze trouwe en onvoorwaardelijk branche ondersteunende partner voor de VSCD-prijzen. Zij biedt als sponsor ook in 2021 de garantie dat de prijzen kunnen worden uitgereikt.

Gouden Zwaan

De Gouden Zwaan is de VSCD Dansprijs voor de danser(es) of choreograaf werkzaam in Nederland die een grote bijdrage heeft geleverd aan de Nederlandse Dans.

De jury heeft besloten de Gouden Zwaan toe te kennen aan een choreografenduo dat sinds het begin van hun samenwerking in 1995 een onmiskenbare bijdrage heeft geleverd aan de Nederlandse dans door de nationale én internationale uitstraling van hun werk. Die reikwijdte werd meteen manifest in hun trilogie *Fra Cervello e Movimento* (tussen brein en beweging). Sindsdien is het werk van dit duo een niet aflatende zoektocht naar het intuïtieve lichaam en zijn drijfveren.

Zij rebelleren tegen de opvatting van het lichaam als ondergeschikt aan de geest. Ons denken heeft het lichaam nodig als een onuitputtelijke bron van ervaring en kennis. Hun voorstellingen getuigen van dit voortdurende onderzoek naar de belichaamde ervaring die aan taal vooraf gaat.

De choreografieën van Emio Greco en Pieter C Scholten zijn de afgelopen decennia een rijke bron gebleken bij het formuleren van een nieuw dansvocabulaire, door het steeds opnieuw verkennen van de theatrale ruimte tussen betekenis en vorm. Het lichaam van de danser is voor hen een *tabula rasa*, dat tijdens elke voorstelling een parcours beschrijft rond de vraag wat het betekent om mens te zijn. De intensiteit waarvan hun kunstenaarschap getuigt, heeft de jury doen besluiten de Gouden Zwaan toe te kennen aan:

Emio Greco en Pieter C. Scholten

Nominatie Zwaan voor de meest indrukwekkende dansprestatie

Anna Ol in *Metamorphosis* van David Dawson door Het Nationale Ballet

In de voorstelling *Metamorphosis* verrast danseres Anna Ol door zich kwetsbaar op te stellen. Met haar absolute overgave aan het moment bekoort deze ster de kijker. De eerste soliste van Het Nationale Ballet neemt je mee in haar intensiteit op een reis door de schier oneindige leegte van het toneel. Opvallend is hoe zij de meest complexe en verreikende bewegingssequenties uitvoert vanuit een innerlijke verstillings.

De virtuositeit van Anna Ol is aangrijpend. Nooit wordt het een trucje, nimmer duizelingwekkend. Het is juist een vehikel voor de boodschap van de choreografie. Haar pure aanwezigheid in de ontmoeting met de ander, de onmisbare danser James Stout, symboliseert menselijkheid en troost in uitdagende tijden.

De door choreograaf David Dawson speciaal voor haar gecreëerde rol in *Metamorphosis* kwam door de lockdowns volledig via Zoom-repetities tot stand. Anna Ol maakte van de nood een deugd en gaf zo verder verdieping aan haar kunstenaarschap.

Door haar geconcentreerde ingetogenheid tijdens de voorstelling *Metamorphosis* krijgt de kijker het vertrouwen dat er aan het einde van elke lange weg een lichtpunt is. De danseres beweegt zich ronduit meesterlijk op de golven van dit universum. Naast haar eigenheid en onweerlegbare excellentie, maakte Anna Ol met haar uitzonderlijke bezieling een diepe indruk op de VSCD Dansjury.

Karolina Szymura in *Arise* van Astrid Boons

Vanaf de eerste seconde trekt deze krachtige danseres de aandacht van de toeschouwer naar zich toe in de voorstelling *Arise* van choreograaf Astrid Boons. Karolina Szymura is een opvallende verschijning op het podium en zij weet tot de toeschouwer door te dringen. Een online podium in Corona-tijd, waarbij de livestream van de voorstelling niets heeft ingeboet aan de intensiteit van haar bewegingen. Die vinden weerklank en worden versterkt door de donkere muzikale compositie van Miguelàngel Clerc Parada. Bij de eenvoudige vormgeving van de voorstelling kiest choreograaf Astrid Boons voor horizontale lichtobjecten die nietsontziend een voor een knakken, net als de ledematen van Szymura. Ze laat zich echter niet uit het lood slaan en dat gegeven toont een fascinerende kracht én kwetsbaarheid. Karolina Szymura oogt soepel in het schokkerige en vervormende bewegingsmateriaal voor armen, benen en nek in deze abstracte voorstelling. In haar precieze en doorwrochte uitvoering laat ze consequent zien hoe veerkrachtig en sterk de vrouw kan zijn door zich tergend langzaam te ontworstelen aan een opgelegd systeem. Elke vezel in haar lichaam telt en de zeggingskracht daarvan is groot. De tegenstellingen in de expressie van haar lichaam: hard én zacht, zoekend én trefzeker, zwaar én gewichtloos, vergroten de diepgang in de beleving van de toeschouwer. Daarbij is alles er op het juiste moment.

Chloé Albaret in *Aperture* van Edward Clug bij Nederlands Dans Theater 1

Ook dit seizoen trok Chloé Albaret opnieuw de ogen van alle toeschouwers naar zich toe in de voorstellingen van het Nederlands Dans Theater. Albaret beheerst de danstalen van verschillende choreografen tot in de finesse en voegt daar een extra mysterieuze, theatrale laag aan toe in haar interpretaties. Zij viel op in de entr'actes van Sol Leon in *Kunstkamer*, in de herneming van Jiří Kylián's *Claude Pascal* en bovenal in het eigenzinnige *Aperture* van Edward Clug.

Chloé Albaret schakelt in *Aperture* op fenomenale wijze tussen ingehouden emoties en expressief verlangen. Haar beheersing van de danstaal van Edward Clug is overtuigend en fijnzinnig in scherpe, hoekige bewegingen met een zachte menselijke toets.

Maria Ribas voor haar rol in *Sweet like a chocolate* van ICK Dans Amsterdam

Wie is de vrouw in *Sweet like a chocolate* van ICK Dans Amsterdam die de ruimte durft te betreden, volledig beheerst door een in het zwart gehulde figuur en drie zwarte objecten? Wordt zij gedreven door nieuwsgierigheid en durf of is zij overmoedig? Als een strijder met pijl en boog betreedt danseres Maria Ribas dit universum.

Maria Ribas danst, zingt en acteert en zet al haar talenten in om alle transformaties van haar vrouwelijk universum gestalte te geven. Dit in een duistere interactie met 'de ander' waarin grenzen worden verkend en overschreden. Ribas zet alles in: ze is verleidelijk, speels, uitdagend, meegaand of juist grillig. Zij weet volledig te overtuigen omdat ze de emoties en stemmingen ter plekke en in het moment lijkt te doorleven. Het bewegingsmateriaal van Emio Greco en Pieter C. Scholten is haar op het lichaam geschreven.

Christian Yav en Sedrig Verwoert in *They/Them*

Deze nominatie ligt besloten in het samenspel van twee bijzondere dansers, Christian Yav en Sedrig Verwoert. In hun duet over onderhuids racisme, giftige mannelijkheid en queerfobie leveren zij een belangrijke bijdrage aan de discussie over ongelijkheid.

Christian Yav en Sedrig Verwoert roepen met hun duet vragen op terwijl het tegelijkertijd heel leesbaar is. Ook zonder te weten waar het in *They/Them* precies om draait, word je als kijker hun wereld ingetrokken en begrijp je wat de performers doormaken. Hun bewegingen hebben souplesse en precisie. Zij schakelen feilloos tussen uiteenlopende stijlconnotaties. Zo belichamen Christian Yav en Sedrig Verwoert de culturele wereld van de hedendaagse mens. Bij de een roept dat herkenning op, voor de ander maken zij hun positie invoelbaar.

**De VSCD Dansjury kent de Zwaan
voor de ‘meest indrukwekkende dansprestatie’ 2020 & 2021 toe aan**

**Chloé Albaret
in *Aperture* van Edward Clug bij Nederlands Dans Theater 1**

Nominatie Zwaan voor de meest indrukwekkende dansproductie

***The Big Crying* van Marco Goecke voor Nederlands Dans Theater 2**

Vliegensvlug komen en gaan de NDT2-dansers in de voorstelling *The Big Crying*, trippelend en met een lichaamsbeheersing die zich tot hun vingertoppen uitstrekt. Het eigenzinnige en herkenbare dansidoom van Marco Goecke is als een oude film waarin herinneringen versneld worden afgespeeld. Het creatieproces van deze bijzondere voorstelling begon vlak na het overlijden van de vader van de choreograaf. Met als rode draad de sluier van afscheid en rouw, maar tegelijkertijd vol levensdrift en liefde, vormen de afwisselende solo's, duetten en ensemblestukken elk een miniatuurvertelling.

De hoorbare, grote vuurvlam als openingsbeeld van *The Big Crying* roept de associatie op met een crematorium. De track *Death Lullaby* van Rorogwela klinkt als lawaai en geruis, maar wordt draaglijk door de dans, waarna de melancholische muziek van Tori Amos volgt. Een collectieve schreeuw gaat door merg en been, al wordt er ook gehint op een ongemakkelijke lach. In een van de scènes wordt een danser achtereenvolgens omhelst door een rij dansers zoals bij een condoleance. Hier spreekt persoonlijke betrokkenheid zich uit met handen, armen en benen. Momenten van medeleven, maar zeer vluchtig, die de eenzaamheid en kwetsbaarheid van iemand die achterblijft sterk invoelbaar maken.

De Panter van Dunja Jovic

De livestream van de voorstelling *De Panter* toont een man die zijn intrek neemt in een appartement. Maar bestaat het echt? Of alleen in de digitale wereld? Op een nagenoeg leeg podium weten Dunja Jovic en haar team de situatie bijna tastbaar te maken met de stem van Ramsey Nasr en binnen het uitgekiende lichtontwerp. Ondersteund door de stuwende soundscape zet Jovic een unheimische, beklemmende sfeer neer. In de schaduwen huist een panter loerend naar zijn prooi.

Er dringt een wonderlijk duo het appartement binnen. Soms bewegen zij bijna clownesk, soms dreigend. Ze verschijnen en verdwijnen weer, en drijven de man tot waanzin. Een bijzonder innemende Simon Bus danst de centrale rol. Jovic weet haar danstaal feilloos over te brengen op haar dansers die allen een verschillende dansachtergrond hebben, zonder dat zij hun eigenheid verliezen. De danstaal van Jovic heeft een elektrische geladenheid en een vervreemdende uitwerking. Jovic zorgt ervoor dat de dansers elkaar weten te vinden daar waar het moet, en zij duidelijk gescheiden opereren wanneer dat wordt vereist. Onder haar leiding leveren ze een uitzonderlijke prestatie. Zelfs via livestream spat de energie nog van het toneel, mede dankzij de goede cameravoering.

De Panter is minutieus geconstrueerd en de verschillende theatrale elementen en media versterken elkaar. De voorstelling is volwassen en tegelijkertijd spannend.

8: *Metamorphosis* van Nicole Beutler Projects

De voorstelling *8: Metamorphosis* van Nicole Beutler Projects is een hallucinerende en compromisloze voorstelling waarin dans en opera een beeldrijke eenheid vormen. De onontkoombare veranderingen die de wereld te wachten staan door verschuivende machtsstructuren en een opdoemende klimaatcrisis worden aan de kaak gesteld in de twee indrukwekkende delen van *8: Metamorphosis*.

Een gouden greep zijn de consequente omkeringen die Beutler toepast in *8: Metamorphosis*. Er is een indrukwekkende cast van dansende zangers en zingende dansers. In de twee opeenvolgende delen wordt structuur tegenover anarchie gezet. En het publiek zit niet in de zaal maar op het toneel. De voorstelling steunt stevig op onuitwisbare beelden en zijn scenografie, dans en zang in *8: Metamorphosis* gevat in een strakke dramaturgie. De kracht van dit indrukwekkende schouwspel schuilt in de abstractie ervan.

***Or Die Trying* van Alida Dors/Stichting Backbone**

Deze voorstelling laat de kijker vanuit een interdisciplinaire insteek vechtlust ervaren. Choreograaf Alida Dors vertrekt daarvoor vanuit de positie van haar vader, die als Surinaamse immigrant naar Nederland kwam om een beter bestaan op te bouwen en een boksschool begon. Zijn aanwezigheid op video biedt een extra laag aan de voorstelling waarin op intelligente en intrigerende wijze thema's als wilskracht en doorzettingsvermogen over het voetlicht worden gebracht.

Mede door de korte filmbeelden van haar vader wordt de persoonlijke urgentie van choreograaf Alida Dors voelbaar. Incasseren en nooit opgeven, door de generaties heen, Dors heeft met *Or Die Trying* wederom een zeer relevante en aangrijpende voorstelling gemaakt.

***Memory Loss* van Ann Van den Broek/Stichting WArD/waRD**

Memory Loss is het laatste deel van een drieluik over geheugenverlies van Ann Van den Broek. In dit indrukwekkend slotstuk neemt de choreograaf het publiek mee in de almaar versnellende neerwaartse spiraal die op de diagnose dementie volgt. De onherroepelijkheid van dit proces, de paniek die ontstaat, en de machteloosheid van degenen die aan de zijlijn staan en tegelijkertijd in de draaikolk worden meegezogen, verwerkt Van den Broek op meesterlijke wijze in haar stuk.

De signatuur van Ann Van den Broek wordt zichtbaar in *Memory Loss* in de voor haar werk kenmerkende componenten: livemuziek, videoprojecties, tekst en de herkenbare bewegingsesthetiek. Met de uitwerking hiervan in deze voorstelling tilt zij het nog een niveau hoger om deze duistere realiteit te benaderen: somber, donker, onheilspellend en klinisch.

Memory Loss is een persoonlijk document: oprecht en ontroerend. Wreed én liefdevol. Met haar trilogie kweekt Ann Van den Broek begrip voor dementerenden en daar verdient zij alle credits voor. Zoals een van de dansers zegt: "They are by no means crazy".

**De VSCD Dansjury kent de Zwaan
voor de 'meest indrukwekkende dansproductie' 2020 & 2021 toe aan**

De Panter
van Dunja Jovic

In samenwerking met:

**Nederlandse
Dansdagen**